

**การแบ่งเขตไหล่ทวีปภายใต้กฎหมายทะเลระหว่างประเทศ:
ศึกษาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ
และศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ**

**Marine Delimitation on the Continental Shelf under
International Law: A study of ICJ and ITLOS's Judgements**

ประติภา สุวรรณรัตน์*

Pradipha Suwanrat

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน ปัญหาข้อพิพาทระหว่างเขตแดนเป็นสิ่งที่รัฐต่าง ๆ ยังคงให้ความสำคัญ โดยเฉพาะเขตแดนทางทะเล เนื่องจากพื้นที่ทางทะเลเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยทรัพยากร มีชีวิตและทรัพยากรที่ไม่มีชีวิตอย่างมหาศาล สิ่งเหล่านี้ทำให้รัฐชายฝั่งมุ่งหมายที่จะแสวงหาผลประโยชน์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความมั่งคั่งให้แก่รัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวการอ้างสิทธิทับซ้อนกันในพื้นที่ทางทะเลย่อมเกิดขึ้นและนำไปสู่ข้อพิพาทในการอ้างสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศในเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระบบการและวิธีการกำหนดเขตแดนทางทะเล บทความชิ้นนี้จึงขอนำเสนอขั้นตอนการกำหนดเขตแดน โดยมุ่งเน้นที่แนวทางการกำหนดเขตไหล่ทวีปซึ่งบทความชิ้นนี้จะนำเสนอและอธิบายหลักการกำหนดเขตไหล่ทวีปซึ่งปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล และพิจารณาแนวทางคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: การแบ่งเขตแดนทางทะเล, ไหล่ทวีป, กฎหมายระหว่างประเทศ

* อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, น.บ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, น.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, Email: pradipha.103@gmail.com

Abstract

In contemporary times, the issue of boundary disputes remains a matter of significant concern for states, particularly in relation to maritime boundaries. The maritime domain is rich in both living and non-living resources, offering vast potential for exploitation. These resources present strategic and economic opportunities for coastal states, which seek to harness them to drive national development and economic prosperity. In pursuit of such benefits, overlapping claims to maritime areas have increasingly emerged, giving rise to legal disputes under international law. Hence, this article aims to contribute to the study of the processes and methods involved in maritime boundary delimitation, with a particular focus on the delimitation of the continental shelf. It seeks to examine and explain the relevant legal principles governing the delimitation of the continental shelf as reflected in the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), and to analyze the jurisprudence of the International Court of Justice (ICJ) and the International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) in applying these principles.

Keywords: Marine Delimitation, Continental Shelf, International Law

1. บทนำ

การกำหนดเขตแดนทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งเขตไหล่ทวีป เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเศรษฐกิจโลก เนื่องจากไหล่ทวีปเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่ามหาศาล ทั้งน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และแร่ธาตุ ทรัพยากรเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจและอุตสาหกรรม แต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของความมั่นคงทางพลังงาน ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ความต้องการทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้รัฐ ชายฝั่งต่างให้ความสำคัญกับการอ้างสิทธิ และกำหนดเขตไหล่ทวีปของตนอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถสำรวจและแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างเต็มที่และยั่งยืน

บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กรอบกฎหมายระหว่าง ประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งเขตไหล่ทวีป โดยเน้นที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รวมถึงหลักการและแนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากคำพิพากษา สำคัญของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) และศาล กฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (International Tribunal for the Law of the Sea : ITLOS) โดยบทความฉบับนี้จะนำเสนอหลักการพื้นฐานในการกำหนดเขตแดนและวิเคราะห์ถึง คำพิพากษาของ ICJ และ ITLOS เกี่ยวกับการกำหนดเขตไหล่ทวีป โดยบทความชิ้นนี้ มุ่งหมายให้ผู้อ่านทุกท่านได้ทำความเข้าใจถึงหลักการและวิธีการพื้นฐานของการ กำหนดเขตไหล่ทวีปตามกฎหมายระหว่างประเทศ

2. หลักการกำหนดเขตแดนทางทะเล : ไหล่ทวีปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ภายใต้หลักการของกฎหมายระหว่างประเทศในการกำหนดเขตแดนทางทะเล อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หรือ อนุสัญญา¹ ถือเป็น หัวใจสำคัญสำหรับการพิจารณา กำหนดเขตแดนทางทะเลที่ได้รับการยอมรับ

¹ United Nations Convention on the Law of the Sea, December 10, 1982, UNTS 1833, 3.
หรืออนุสัญญาฯ

จากรัฐต่าง ๆ เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาความเป็นมาของการกำหนดเขตไหล่ทวีปจะต้องย้อนไปยังช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการพัฒนาแนวคิดไหล่ทวีปเริ่มต้นขึ้น โดยประธานาธิบดี แฮร์รี เอส. ทรูแมน แห่งสหรัฐอเมริกา ได้ประกาศ **Truman Proclamation of 1945** เพื่ออ้างสิทธิเหนือทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ดินใต้ผิวดินและพื้นที่ท้องทะเลของไหล่ทวีปที่อยู่ติดกับชายฝั่งของประเทศสหรัฐอเมริกา² การประกาศนี้ถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการรับรองสิทธิของรัฐชายฝั่งเหนือไหล่ทวีป และได้กลายเป็นแบบอย่างให้ประเทศอื่น ๆ ปฏิบัติตาม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดไหล่ทวีปในกฎหมายระหว่างประเทศสมัยใหม่ในเวลาต่อมา³

ต่อมารัฐต่าง ๆ มีความพยายามในการพัฒนาหลักการกำหนดเขตไหล่ทวีปผ่านอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยไหล่ทวีป ค.ศ. 1958⁴ ซึ่งรัฐต่าง ๆ ถกเถียงกันเรื่องการให้คำนิยามของ “ไหล่ทวีป” ในห้วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ การกำหนดเขตไหล่ทวีปยังคงมีความไม่ชัดเจน โดยเฉพาะการกำหนดขอบเขตที่แน่นอน⁵ จนกระทั่งความพยายามในการให้คำนิยามและกำหนดหลักการสำหรับเขต “ไหล่ทวีป” สำเร็จลุล่วงในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลครั้งที่ 3 ซึ่งนำไปสู่การยกร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย

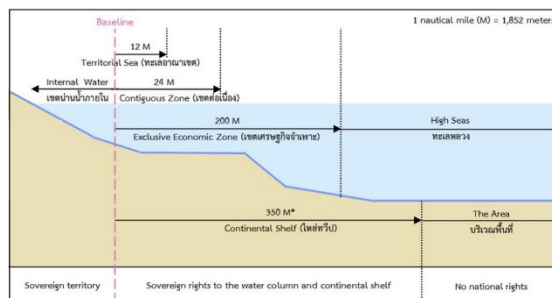
² Proclamation No. 2667, “Policy of the United States with Respect to National Resources of the Subsoil and Sea-Bed of the Continental Shelf”, 28 Sept. 1945 10 Fed. Reg. 12303 ใน จุมพต สายสุนทร, **กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1**, พิมพ์ครั้งที่ 15 (วิญญูชน: กรุงเทพมหานคร, 2563), หน้า 319-320.

³ Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, “**The Law of the Sea: Definition of the Continental Shelf**” [Online], 29 มิถุนายน 2568 แหล่งที่มา: [https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/publicationtexts/E.93V.16%20\(Eng.\)%20Definition%20of%20the%20Continental%20Shelf.pdf](https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/publicationtexts/E.93V.16%20(Eng.)%20Definition%20of%20the%20Continental%20Shelf.pdf). p.9.; Kriangsak Kittichaisaree, **The Law of the Sea and Maritime Boundary Delimitation in South-East Asia** (Oxford University Press: Oxford, New York, 1987), pp.57–63.

⁴ **Convention on the Continental Shelf**, April 29, 1958. UNTS 499, p.311.

⁵ Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, “**The Law of the Sea: Definition of the Continental Shelf.**” pp.1-5.

กฎหมายทะเลฉบับใหม่ที่มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่ทางทะเลและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับไหล่ทวีปให้มีความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น⁶

ที่มา: ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล, อาณาเขตทางทะเล (Maritime Zone), [ออนไลน์], 29 มิถุนายน 2568 แหล่งที่มา: https://www.mkh.in.th/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=153&lang=th

จากภาพที่ 1 หลักการกำหนดเขตแดนทางทะเลตามอนุสัญญาฯ เริ่มต้นจากการกำหนดเส้นฐาน (baseline) สำหรับลากเส้นเขตแดนทางทะเล โดยรัฐชายฝั่งสามารถกำหนดเส้นฐานเพื่อใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ตลอดจนไหล่ทวีปตามอนุสัญญาฯ ได้⁷ จากรูปจะเห็นว่าการกำหนดเส้นฐานนั้นเป็นไปตามหลักการในข้อ 5 ข้อ 7 และ ข้อ 47 ของอนุสัญญาฯ ซึ่งความกว้างของทะเลอาณาเขตนี้จะอยู่ที่ 12 ไมล์ทะเลเมื่อวัดจากเส้นฐาน และเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะมีความกว้างอยู่ที่ 188 ไมล์ทะเล เมื่อวัดจากขอบนอกสุดของทะเลอาณาเขต หรือ 200 ไมล์ทะเล เมื่อวัดจากเส้นฐาน โดยจะสังเกตได้ว่าในส่วนของไหล่ทวีปนั้น คือ พื้นดินที่อยู่ใต้ทะเลโดยเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะถูกพิจารณาเฉพาะแต่ห้วงน้ำเหนือพื้นดินเท่านั้น

⁶ Ibid., คำนิยามของไหล่ทวีปตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยไหล่ทวีป ค.ศ. 1958 ให้คำนิยามของไหล่ทวีปไว้ใน ข้อ 6 ว่า “พื้นที่ท้องทะเลและใต้ดินของพื้นที่ได้น้ำที่อยู่ติดกับชายฝั่งแต่ภายนอกพื้นที่ของทะเลอาณาเขต ไปจนถึงความลึก 200 เมตรหรือเกินกว่าขอบเขตนั้น ไปจนถึงจุดที่ความลึกของน้ำเหนือผิวน้ำที่อยู่ติดกันเอื้ออำนวยให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ดังกล่าวได้”

⁷ ดูเพิ่มเติม, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, “The Law of the Sea: Definition of the Continental Shelf”.

ภายใต้คำนิยามใหม่ของไหล่ทวีป ตามข้อ 76 ของอนุสัญญา ไหล่ทวีปถูกให้คำนิยามว่า เป็นพื้นดินและส่วนที่อยู่ใต้ผิวดินในทะเลซึ่งขยายเลยทะเลอาณาเขตของรัฐชายฝั่งตลอดส่วนต่อออกไปตามธรรมชาติ หรือวัดจากเส้นฐานที่ใช้วัดทะเลอาณาเขตจนถึง 200 ไมล์ทะเล⁸ นอกจากนี้ พื้นที่บริเวณที่หมายรวมถึงความรวมถึงบริเวณไหล่ทวีปนั้นยังรวมไปถึงส่วนขอบทวีปซึ่งขยายออกไปเกินกว่า 200 ไมล์ทะเล โดยอาศัยการสำรวจทางภูมิศาสตร์ และการพิสูจน์ทางลักษณะทางธรณีวิทยาที่ขอบทวีปนั้นจะต้องมีลักษณะคล้ายกันกับลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นดินใต้ทะเลที่อยู่ใกล้กับแผ่นดินใหญ่⁹

ข้อคำถามต่อมา คือ เราจะทราบได้อย่างไรว่าข้อพิสูจน์เรื่องธรณีวิทยาที่รัฐกล่าวอ้างนั้น มีความถูกต้อง ข้อ 76 ของอนุสัญญา จึงได้กล่าวต่อไปว่า เพื่อพิจารณาในส่วนที่รัฐชายฝั่งจะอ้างสิทธิเหนือบริเวณไหล่ทวีปเกินไปกว่า 200 ไมล์ทะเลได้นั้น รัฐชายฝั่งอาจขอให้คณะกรรมการไหล่ทวีปซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิศวกรรม และผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้พิจารณาและให้ข้อเสนอแก่รัฐชายฝั่งสำหรับการกำหนดขอบนอกของเขตไหล่ทวีปของตน ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการกำหนดขอบนอกสุดของไหล่ทวีปตามข้อเสนอของคณะกรรมการนั้น ถือเป็นที่สุดและมีผลผูกพันทำให้รัฐชายฝั่งจะต้องเคารพข้อพิจารณาที่คณะกรรมการฯ เสนอขึ้นมาด้วย¹⁰

นอกจากนี้ อนุสัญญา ยังได้กล่าวถึงการกำหนดพื้นที่ไหล่ทวีประหว่างรัฐที่มีชายฝั่งทางทะเลอยู่ตรงข้ามหรือประชิดติดกันในข้อ 83 ซึ่งกล่าวถึงกรณีดังกล่าวว่า รัฐทั้งสองที่มีชายฝั่งตรงข้ามและชายฝั่งประชิดติดกันสามารถทำการตกลงกันภายใต้หลักการของกฎหมายระหว่างประเทศโดยเฉพาะการทำสนธิสัญญา (Treaty) กระบวนการดังกล่าวเป็นวิธีการที่อนุสัญญาฯ พยายามหาแนวทางเพื่อให้รัฐสามารถหากระบวนการเพื่อปักปันเขตทางทะเลในบริเวณไหล่ทวีปได้ ในข้อ 83 นี้ เป็นการเปิดโอกาสให้รัฐชายฝั่งที่ประชิด

⁸ ในคำนิยามของ ข้อ 76 ของอนุสัญญา อธิบายคำว่า “ไหล่ทวีป” โดยครอบคลุมลักษณะทางธรณีวิทยาและระบบการวัด รวมถึงระยะของการพิจารณาของไหล่ทวีปให้มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งครอบคลุมและชัดเจนกว่าข้อ 6 ของอนุสัญญาเจนีวว่าด้วยไหล่ทวีป ค.ศ. 1958

⁹ ข้อ 76 (4) และ (5) ของอนุสัญญาฯ

¹⁰ ภาคผนวกที่ 2 ของอนุสัญญาฯ

ติดกันหรือตรงข้ามกันหากระบวนการ วิธีการเจรจาเพื่อกำหนดเขตไหล่ทวีประหว่างกัน ให้บรรลุผลที่ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าเที่ยงธรรมที่สุด

จากข้อ 83 ของอนุสัญญาฯ พบว่า ในวรรค 1 กล่าวถึงกระบวนการตกลงผ่านการใช้อภิปรายระหว่างประเทศ หรือสนธิสัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการปักปันดินแดนบริเวณไหล่ทวีป ในขณะที่ วรรค 3 ของข้อเดียวกันนั้น กล่าวถึงการตกลงที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ ซึ่งในวรรคดังกล่าวของอนุสัญญาฯ ได้วางกรอบให้รัฐที่ไม่สามารถบรรลุการปักปันเขตแดนในวรรค 1 ได้นั้น อาจจำเป็นที่จะต้องใช้ความพยายามเพื่อหาข้อตกลงชั่วคราว ซึ่งมีลักษณะที่ปฏิบัติได้เพื่อไม่ให้ในระหว่างกำหนดเขตแดนจะต้องมีรัฐใดรัฐหนึ่งเสื่อมเสียสิทธิหรือกระบวนการกำหนดเขตแดนขั้นสุดท้าย¹¹ ซึ่งประเด็นปัญหาในส่วนนี้ ข้อตกลงชั่วคราวมักเป็นการกำหนดเขตพื้นที่พัฒนาร่วมหรือ Joint Development Areas ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ร่วมกันระหว่างรัฐคู่พิพาท หากพิจารณาในพื้นที่ของอ่าวไทยจะพบว่า รัฐต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศเวียดนาม ต่างทำความตกลงเพื่อมุ่งสำรวจและแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลร่วมกันแทบทั้งสิ้น¹²

อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาฯ มิได้กำหนดหน้าที่โดยตรงไปตรงมาแก่รัฐคู่พิพาทให้ทำการตกลงกำหนดพื้นที่พิพาทเป็น “เขตพื้นที่พัฒนาร่วม” ดังนั้นข้อพิพาทเกี่ยวกับการอ้างสิทธิเหนือพื้นที่บริเวณไหล่ทวีปที่ทับซ้อนกันจึงปรากฏให้เห็นในระบบของศาลระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ซึ่งในหัวข้อต่อไปผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างของคดีที่เกี่ยวข้องกับ

¹¹ ข้อ 83 วรรค 1 และ 3 ของอนุสัญญาฯ

¹² ในการกำหนดเขตพื้นที่พัฒนาร่วมระหว่างรัฐ รัฐชายฝั่งทั้งสองฝ่ายจะใช้กระบวนการเจรจาจัดทำสนธิสัญญาเพื่อกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยทั้งสองรัฐอาจมีกระบวนการร่วมกันในการจัดตั้งองค์กรร่วมเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์; โปรดดูตัวอย่างเพิ่มเติมจาก, Memorandum of Understanding between the kingdom of Thailand and Malaysia on establishment of a Joint Authority for Exploitation of the resources of the Sea-Bed in a Defined Area of the Continental Shelf of the two countries in the Gulf of Thailand (21 February 1979) [Online] 29 มิถุนายน 2568 แหล่งที่มา: <https://cil.nus.edu.sg/wpcontent/uploads/2019/02/1979-Malaysia-Thailand-MOU-on-the-JA-for-Exploitation-of-Seabed-Resources-1.pdf>

การอ้างสิทธิเหนือพื้นที่บริเวณไหล่ทวีปซึ่งเกิดการทับซ้อนกันระหว่างรัฐ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและกระบวนการกำหนดเขตแดนของรัฐเหนือบริเวณไหล่ทวีปต่อไป

3. แนวทางการพิจารณาคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ

จากหลักการกำหนดเขตไหล่ทวีปของรัฐตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะเห็นว่า พื้นที่บริเวณไหล่ทวีปนั้นเป็นที่ที่มีรัฐต่าง ๆ ตั้งเป้าหมายเพื่อแสวงหาทรัพยากรทางทะเลในบริเวณดังกล่าวเสมอมา แนวทางการพัฒนาเขตอำนาจของรัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและอำนาจในการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ดังกล่าวพบว่า การอ้างสิทธิในพื้นที่ทับซ้อนมักปรากฏในกรณีของพื้นที่ของรัฐชายฝั่งที่มีเขตประชิดติดกันและพื้นที่ของรัฐที่อยู่ตรงข้ามกันเสมอ

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนขอยกกรณีศึกษาจากคำพิพากษาของ ICJ และ ITLOS เพื่อพิจารณาศึกษากระบวนการ แนวทางคำตัดสินของศาลระหว่างประเทศทั้งสองศาลที่มีต่อการปักปันดินแดนทางทะเลของรัฐโดยบทความชิ้นนี้ขอเลือก คดี *Bangladesh v. Myanmar*¹³ และคดี *Nicaragua v. Colombia*¹⁴

3.1. คดี *Bangladesh v. Myanmar* (ITLOS, 2012)

คดีดังกล่าวเป็นข้อพิพาทระหว่างการปักปันเขตไหล่ทวีปของบังกลาเทศและเมียนมาทั้งในพื้นที่ 200 ไมล์ทะเล ขอบนอกสุดของไหล่ทวีปซึ่งเกินกว่า 200 ไมล์ทะเล ด้วยลักษณะชายฝั่งของบังกลาเทศที่เว้าแหว่ง จึงทำให้บังกลาเทศเสียสิทธิในการใช้ประโยชน์จากไหล่ทวีป ประกอบกับเมียนมาได้อ้างสิทธิเหนือไหล่ทวีป ปิดกั้นสิทธิเหนือไหล่ทวีปของบังกลาเทศ ดังนั้น บังกลาเทศจึงนำประเด็นข้อพิพาทนี้ขึ้นสู่ ITLOS

¹³ Dispute concerning delimitation of the maritime boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar), ITLOS case no.16, 14 March 2012.

¹⁴ Territorial and maritime dispute (Nicaragua v. Colombia), Judgment of 19 November 2012. ICJ Reports 2012, p.624.

ในคดีนี้ ITLOS พิจารณาโดยใช้วิธีเส้นมัธยะเป็นพื้นฐานแล้วปรับแก้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น ศาลพบว่าเส้นมัธยะที่ไม่ปรับแก้จะทำให้บังกลาเทศถูกตัดสิทธิ (Cut-Off) จากพื้นที่ไหล่ทวีปด้านนอก ศาลจึงปรับเส้นแบ่งเขตให้โค้งลงทางใต้อยู่กึ่งกลางระหว่างแนวที่สองประเทศเสนอมา เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้บังกลาเทศสูญเสียสิทธิเหนือไหล่ทวีปนอกชายฝั่งของตนเอง และเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นธรรมตามข้อ 83 ของอนุสัญญา¹⁵

ในกระบวนการปักปันนี้ศาลได้พิจารณาเรื่องเส้นมัธยฐาน และพิจารณาปรับเส้นด้วยปัจจัยพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (relevant circumstances) ซึ่งในที่นี้ คือรูปทรงชายฝั่งของบังกลาเทศที่เว้าอย่างรุนแรง ซึ่งจะทำให้ถูกตัดสิทธิหากใช้เส้นมัธยะอย่างเคร่งครัด และตรวจสอบความได้สัดส่วน (disproportionality) เมื่อศาลพิจารณาปักปันเขตดังกล่าว ศาลยังได้พิจารณาต่อไปว่า แม้หลักฐานทางธรณีวิทยาจะยืนยันการมีอยู่ของไหล่ทวีปของบังกลาเทศนอก 200 ไมล์ทะเล แต่การแบ่งเขตระหว่างรัฐต้องยึดหลัก **กฎหมายและความเป็นธรรมมากกว่าปัจจัยทางธรณี** ศาลจึงยังคงใช้วิธีเส้นมัธยะที่ปรับตามพฤติการณ์ (concavity) เป็นแนวทางหลักในการแบ่งไหล่ทวีปทั้งภายในและนอก 200 ไมล์ทะเล โดยถือว่าไหล่ทวีปเป็นผืนเดียวต่อเนื่อง (single continental shelf) ที่สิทธิของรัฐชายฝั่งมีต่อเนื่องกัน เพียงแต่การพิสูจน์ entitlement นอก 200 ไมล์ทะเลจะต้องอาศัยเกณฑ์ทางธรรมชาติและการยื่นข้อมูลต่อคณะกรรมการไหล่ทวีปเท่านั้น¹⁶

3.2. คดี *Nicaragua v. Colombia* (ICJ, 2012)

คดีนี้เป็นคดีข้อพิพาทระหว่างประเทศนิการากัวกับโคลอมเบียเกี่ยวข้องกับการแบ่งเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปของทั้งสองประเทศ ซึ่งในปี ค.ศ. 2012 ICJ ได้ตัดสินโดยกำหนดเส้นเขตแดนทางทะเลเดี่ยว (Single Maritime Boundary) ระหว่างสองประเทศสำหรับเขตไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ **เฉพาะในขอบเขต 200 ไมล์ทะเลจากชายฝั่งนิการากัว** โดยลากเส้นแบ่งสิทธิระหว่างนิการากัวฝั่งแผ่นดินใหญ่ กับหมู่เกาะของโคลอมเบีย โดยมีได้แบ่งเขตไหล่ทวีปที่อยู่นอกเกิน 200 ไมล์ทะเล เนื่องจากในเวลานั้นนิการากัวยังไม่มีข้อมูลพิสูจน์การมีไหล่ทวีปทับซ้อน

¹⁵ Bangladesh/Myanmar, paras. 240 and 233.

¹⁶ Ibid., paras. 241, 291–293, 361–362, 474.

กับของโคลอมเบียได้อย่างเพียงพอ และมีได้ยื่นข้อมูลเกี่ยวกับการขยายขอบนอกสุดนั้น แก่คณะกรรมการไหล่ทวีป¹⁷

ในคดีปี ค.ศ. 2012 นี้ ศาลตัดสินให้ลากเส้นเขตแดนทะเลที่ให้นิการากัวได้รับพื้นที่ทะเลส่วนใหญ่ด้านตะวันออกของเส้นลองจิจูด 82°W โดยให้โคลอมเบียได้เฉพาะ “โซนกันชน” (buffer zones) รอบหมู่เกาะที่ตนมีอธิปไตยอยู่ ซึ่งโดยรวมแล้ว นิการากัวได้รับพื้นที่ทะเลเพิ่มขึ้น¹⁸ คำพิพากษานี้จึงมีความสำคัญในแง่ที่ศาลได้ “จำกัดผลทางทะเล” ของหมู่เกาะเล็ก ๆ เพื่อรักษาหลักการความเสมอภาคและความสมเหตุสมผลในการแบ่งเขตทะเล โดยศาลยังเน้นว่าความยุติธรรมในบริบทของกฎหมายทะเลไม่ได้หมายถึงการแบ่งเขตแบบ 50/50 เสมอไป แต่ต้องสะท้อนความแตกต่างของลักษณะภูมิศาสตร์ชายฝั่ง¹⁹

จากคำพิพากษาดังกล่าว ศาลได้สร้างดุลยภาพระหว่างการยอมรับอธิปไตยของโคลอมเบียเหนือหมู่เกาะ กับการเคารพสิทธิของนิการากัวในฐานะรัฐแผ่นดินใหญ่ในการเข้าถึงเขตทะเลโดยรอบ ซึ่งสะท้อนความพยายามของศาลในการหลีกเลี่ยง “ผลกระทบที่เกินสมควร” (disproportionate effect) จากการใช้เกาะเล็กเป็นจุดฐานในการแบ่งเขตทะเล²⁰

3.3. วิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาลทั้งสองคดี

จากบริบทของข้อพิพาทในคดี *Bangladesh v. Myanmar* ซึ่งพิจารณาใน ITLOS กับคดี *Nicaragua v. Colombia* ซึ่งพิจารณาโดย ICJ ทั้งสองคดีต่างเป็นบรรทัดฐานสำคัญของกฎหมายทะเลระหว่างประเทศที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการแบ่งเขตทางทะเลอย่างเป็นธรรมตามหลัก ข้อ 83 ของอนุสัญญา แม้จะพิจารณาในบริบทต่างกัน

ในคดี *Bangladesh v. Myanmar* ที่ศาล ITLOS พิจารณาเป็นคดีแรกที่ตัดสินเรื่องไหล่ทวีปนอก 200 ไมล์ทะเล ศาลยึดหลักสามขั้นตอน ได้แก่ การสร้างเส้นมัธยฐานชั่วคราว การปรับตามพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบความได้สัดส่วน²¹ โดยพบว่าลักษณะชายฝั่งเว้าของบังกลาเทศเป็นปัจจัยที่ทำให้เส้นมัธยฐานตัดสินสิทธิในการเข้าถึงทะเลเล็ก

¹⁷ Territorial and maritime dispute (*Nicaragua v. Colombia*), paras. 127-129 and 141.

¹⁸ Ibid., paras. 230-241

¹⁹ Ibid., para. 215

²⁰ Ibid., paras. 236-238.

²¹ *Bangladesh/Myanmar*, paras. 240-241

จึงต้องปรับเส้นให้เบนลงใต้²² อีกทั้งศาลยังวินิจฉัยว่าบังกลาเทศมีสิทธิในไหล่ทวีปนอก 200 ไมล์ทะเล โดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาจากคณะกรรมการไหล่ทวีป²³ คำวินิจฉัยนี้ทำให้เกิดพื้นที่ “สีเทา” (grey area) ซึ่งแม้อยู่ใน 200 ไมล์ของเมียนมา แต่ศาลให้บังกลาเทศมีสิทธิในไหล่ทวีปใต้ทะเล ส่วนเมียนมามีสิทธิในคอลัมน์น้ำ และแนะนำให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันใช้พื้นที่นี้²⁴

ในทางกลับกัน คดี *Nicaragua v. Colombia* เกี่ยวข้องกับเขตแดนของแผ่นใหญ่ของนิการากัว และหมู่เกาะของโคลอมเบีย โดยศาล ICJ วินิจฉัยว่าโคลอมเบียมีอธิปไตยเหนือหมู่เกาะ San Andrés และ Providencia แต่จำกัดผลทางทะเลของเกาะเหล่านั้นด้วยเหตุผลว่า หากให้เกาะเล็กได้เขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเลจะเป็นผลไม่เป็นธรรมต่อนิการากัว ซึ่งมีชายฝั่งแผ่นดินใหญ่ ศาลจึงลากเส้นเขตแดนทางทะเลใหม่ให้โคลอมเบียมีเขตทะเลเฉพาะรอบเกาะ (buffer zones) ขณะที่นิการากัวได้เขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปเพิ่มขึ้น²⁵ อย่างไรก็ตาม ICJ ยังไม่พิจารณาไหล่ทวีปขยายออกไปเกินกว่า 200 ไมล์ทะเล เพราะนิการากัวยังไม่ได้ยื่นข้อมูลต่อคณะกรรมการไหล่ทวีป ศาลจึงจำเป็นต้องรอให้นิการากัวจัดทำเอกสารให้แล้วเสร็จและยื่นไปยังคณะกรรมการดังกล่าว²⁶

เมื่อเปรียบเทียบกัน ศาลทั้งสองแห่งต่างใช้หลักความยุติธรรมเป็นแนวทาง แต่ ICJ เน้นการลดอิทธิพลของเกาะเล็กเพื่อคุ้มครองสิทธิของรัฐแผ่นดินใหญ่ ขณะที่ ITLOS เน้นแก้ปัญหาทางภูมิศาสตร์ เช่น ความเว้าของชายฝั่ง และเปิดรับการตัดสินสิทธิไหล่ทวีปนอก 200 ไมล์แม้ข้อมูลวิทยาศาสตร์ยังไม่สมบูรณ์

4. บทสรุป

การแบ่งเขตไหล่ทวีปภายใต้กฎหมายทะเลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นกระบวนการที่มี

²² Ibid., paras. 291–293

²³ Ibid., paras. 376–377, 443.

²⁴ Ibid., paras. 474–476.

²⁵ *Nicaragua v. Colombia* paras. 215–241

²⁶ Ibid., para. 129

ความซับซ้อนทั้งในเชิงกฎหมายและภูมิศาสตร์ เนื่องจากพื้นที่ไหล่ทวีปมีความสำคัญต่อการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่ง

จากการวิเคราะห์หลักการสำคัญในข้อ 76 และ 83 ของอนุสัญญาฯ ควบคู่กับคำวินิจฉัยของ ITLOS ในคดี *Bangladesh v. Myanmar* และ ICJ ในคดี *Nicaragua v. Colombia* สะท้อนถึงแนวทางที่ศาลใช้ในการสร้างความเป็นธรรมผ่านการปรับเส้นมัธยฐานตามลักษณะภูมิศาสตร์ชายฝั่งหรือการจำกัดผลทางทะเลของเกาะเล็ก ๆ เพื่อป้องกันผลกระทบที่ไม่เป็นธรรมต่อรัฐแผ่นดินใหญ่ ด้วยเหตุนี้ เราจะเห็นได้ว่า ศาลระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแนวปฏิบัติสำหรับการแบ่งเขตไหล่ทวีป ด้วยคำวินิจฉัยที่สะท้อนความสมดุล ซึ่งศาลของทั้งสองคดีได้วางหลักการระหว่างหลักกฎหมาย ความยุติธรรม และลักษณะเฉพาะของข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องการปักปันหรือแบ่งเขตแดนของรัฐ ณ ปัจจุบันยังคงเกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด ศาลระหว่างประเทศยังคงต้องพัฒนาและทำหน้าที่ในการวินิจฉัยปัญหาที่ไม่มีที่สิ้นสุด ดังกล่าวต่อไป

บรรณานุกรม

- Dispute concerning delimitation of the maritime boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar). ITLOS case no.16, 14 March 2012.
- Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, “The Law of the Sea: Definition of the Continental Shelf” [Online], 29 มิถุนายน 2568 แหล่งที่มา: [https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/publicationtexts/E.93V.16%20\(Eng.\)%20Definition%20of%20the%20Continental%20Shelf.pdf](https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/publicationtexts/E.93V.16%20(Eng.)%20Definition%20of%20the%20Continental%20Shelf.pdf).
- Kittichaisaree Kriangsak. The Law of the Sea and Maritime Boundary Delimitation in South-East Asia. (Oxford, New York: Oxford University Press, 1987).
- Memorandum of Understanding between the kingdom of Thailand and Malaysia on establishment of a Joint Authority for Exploitation of the resources of the Sea-Bed in a Defined Area of the Continental Shelf of the two countries in the Gulf of Thailand (21 February 1979) [Online] 29 มิถุนายน 2568 Source: <https://cil.nus.edu.sg/wpcontent/uploads/2019/02/1979-Malaysia-Thailand-MOU-on-the-JA-for-Exploitation-of-Seabed-Resources-1.pdf>.
- Proclamation No. 2667, “Policy of the United States with Respect to National Resources of the Subsoil and Sea-Bed of the Continental Shelf”, 28 Sept. 1945 10 Fed. Reg. 12303
- Territorial and maritime dispute (Nicaragua v. Colombia), Judgment of 19 November 2012. ICJ Reports 2012.

United Nations Convention on the Law of the Sea, (10 December 1982),
UNTS 1833, 3.

จุมพต สายสุนทร, กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน, 2563).

ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล, “อาณาเขตทางทะเล (Maritime Zone)”, [ออนไลน์],
29 มิถุนายน 2568 แหล่งที่มา: https://www.mkh.in.th/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=153&lang=th.